

ALEKSANDAR ZOGRAF:

Pszichonauta *Látomások a Balkánról*

A közelmúltban lezajlott II. Magyar Képregényfesztivál egyik központi eseménye a pancsovai (Vajdaság) Aleksandar Rakidžić (alias Zograf) kötetének bemutatója volt. Zograf pillanatnyilag a művészi képregény legismertebb szerbiai egyénisége a nagyvilágban, s különösen az Egyesült Államokban népszerű a kiadók körében. Neve ott szerepel a csúcsot verdeső élboly tekintélyes nevei között (például Robert Crumbé mellett), *Üdvözlöt Szerbiából* című ciklusát pedig francia, olasz és spanyol kiadók is megjelentették.

Zograf budapesti kiadói debütálásának igazi jelentőségét egyrészt az adja, hogy a műfaj még igencsak fiatalnak nevezhető a magyar kultúrában, nagyok a történelmi lemaradások, nincsenek kellően kikristályosodva a kritériumok. A „kiadóit” azért kell aláhúzni, mert *Élet a szankciók alatt* című kiállításával 1999-ben már szerepelt a magyar fővárosban. A Zograf-kötet azon kívül, hogy etalon és viszonyítási pont, egyben serkentő példa is úgy a képregényrajzolók, mint a még alakulófélben levő igényesebb közönség számára. Azt példázza többek kö-

zött, hogy a siker lehetősége a hiteles megnyilatkozásban rejlik, nem pedig a nyugati sztárrajzolók teremtette iskolák stílusának és túlnyomórészt életidegen tudományos-fantasztikus világképének utánzásában. A közvetlen környezetből fakadó élettapasztalat, a társadalmi-szociális valóság fanyar költészete sokkal meghatározóbb esztétikai keretet biztosít, mint az álom- és fantázia-konstrukciók szórazottatást célzó művi világának kötelékei. „Az első magyar nyelvű Zograf-kötet megjelenése piros betűs ünnep a hazai képregénykiadás történetében: mostantól a műfaj legádázabb ellenségének is be kell látnia, hogy a képregény nemcsak az infantilizmus, hanem akár a katarzis szinonimája is lehet”

– jegyzi meg Gróf Balázs képregényrajzoló.

Zograf képregényművészetének fajsúlyát elsősorban a témaválasztás, a szociális érzékenység teremti meg. *Az Üdvözlöt Szerbiából* sajátos helyszíni jelentés egy, a világ végén tengődő, önmagával elégedett ország hétköznapi drámáiról, a kisembert gyöttrő, többnyire banális egzisztenciális gondokról, a történelem nagyszínpada mögötti másodlagos közszféra hangulatáról, világérzéséről, áldozat-képének ingadozásairól. A kilencvenes évek eseményeit feldolgozó történetek itt zajlanak kö-

rülöttünk, tőlünk alig néhány száz kilométerre, annak a felismerésével, hogy bár a nagy dolgokat nem tudjuk alakítani, emberségünk vagy embertelenségünk megpróbáltatásai igenis esszenciálisan meghatározzák létünk kritériumait, sőt önbecsülésünket is.

A képregény műfaji keretei természetesen nem engedik meg a mélyebb összefüggések feldolgozását. A művek főhőse maga a szerző, aki az úgynevezett „elvezett nemzedék” tagjaként rövid tanulságokat von le a vele megesett egyszerű történetekből. Lehetne akár az eszmélő és lázadó ember generációs archetípusa is, míg az általa megfigyelt magatartásminták általában a megtévesztettek közül kerülnek ki. Esettanulmányainak gyűjtőpontjában a pszichológiai síkon kivetülő történetek szereplői állnak, és a sok keserűségbe Zograf rendre humort és derűt elegyít, mert tudja, hogy (ön)íronia nélkül lehetetlen túlélni. „Nem az ex-kommunista vezetők által irányított »néphadsereg« és a neofasztizta szabadcsapatok vérengzései, az etnikai tisztogatásokat kísérő politikai hazudozások vagy az emigránsok és menekülttáborok érdekeltek, hanem a hivatalosan nem háborúzó Szerbia lakosainak sanyarú élete” – jegyzi meg Lantos László az kötet előszavában.

Zograf *Pszichonauta* című kötet naplószerű vallomás egy rendkívüli történelmi intervallum emberi

mozzanatairól. Tudtommal az egyetlen hiteles műfaji teljesítmény, amely arra vállalkozott, hogy atipikus esz-közökkel tegyen tanúságtételt egy szomszédos ország kollektív történelmi traumáiról.

SZOMBATHY BALINT

(Fordította Triceps, Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2006, 144 oldal, 2400 Ft)

ALVA NOTO –
RYUICHI SAKAMOTO:

Insen

Carsten Nicolai, a finn hang- és képzőművész nem először készített közös lemezt a világjáró japán zongoristával, Ryuichi Sakamotoval. 2003-as nagysikerű *Vrioom* albumuk megjelenése után Nicolai már jelezte érdeklődését egy újfajta digitális utómunka kialakítására, amit a következő anyaguknál használna. A két végletes koncepció helyett – melyek a szükségszerűen fele-fele arányú, vagy az elektronikus, vagy akusztikus oldal zsarnokoskodásán alapuló fúziós elektroakusztikus zenében nyilvánulnak meg – valami egyedülállót sikerült létrehozniuk.

Legutóbbi albumuk, a német Raster-Notonnál megjelent *Insen* új, harmonikus és párbeszédeselektroakusztikus zene. Eddig külön szerepet játszott Nicolai minimalista, rit-